

Kommittémotion

Motion till riksdagen 2015/16:2172

av Hans Wallmark m.fl. (M)

Försvar och samhällets krisberedskap

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att låta Totalförsvarets forskningsinstitut utreda möjligheten att återupprätta det psykologiska försvaret som egen myndighet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en svensk cyberdoktrin och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kontinuerligt ta fram och utveckla nationella strategier för cybersäkerhet och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur underrättelsefunktionerna kan samordnas och fungera bättre och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förstärka det nationella samarbetet för att möta asymmetriska hot och angrepp och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kunskaps- och erfarenhetsutbytet mellan specialförbanden och polisens nationella insatsstyrka utvecklas ytterligare och utformas så att detta fungerar på ett ändamålsenligt sätt och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av ett nytt totalförsvaret som inventerar och tar till vara den kompetens som numera ligger hos privata aktörer och tillkännager detta för regeringen.

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av ett helhetspaket med incitament för att behålla Försvarmaktens personal i längre anställningar och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att särskilt beakta Försvarmaktens behov av bostäder och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av mobila rekryteringskontor och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att regeringen bör ta förslagen i Veteranutredningen vidare för att ytterligare stärka stödet för Sveriges veteraner och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige även i fortsättningen ska ha en ambition att bidra till internationella insatser och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sveriges tillgång till långräckviddiga bekämpningssystem ska vara en prioriterad materiefråga kommande mandatperiod och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra styrningen av materielinvesteringarna genom att öka riksdagens och regeringens möjlighet att fatta strategiska långsiktiga beslut och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över upphandlingskompetensen hos försvarsmyndigheterna och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheterna för innovationsupphandling av försvarsmateriel och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fortsätta utveckla hemvärnet mot att kunna utföra mer kvalificerade uppgifter och få tillgång till mer modern materiel och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att försvarets frivilligorganisationer bör användas bättre och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kartlägga behoven och ge de frivilliga försvarsorganisationerna en starkare roll i krisberedskapen och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en översyn bör göras av förmågan hos Myndigheten för samhällsskydd och beredskap att hantera nationella kriser, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.

21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att omorganisera de regionala staberna och ge dem ett utökat mandat för att stärka den civil-militära samverkan, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om den av Försvarsberedningen föreslagna utredningen om ambitionerna avseende säkerhet för samhällsviktig infrastruktur och försörjningssäkerhet och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att skydda vitala flöden till och från Sverige och behovet av bättre samarbete mellan civila och militära myndigheter samt förstärkt ansvar till MSB och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Försvarsmaktens förmåga att hålla luftrum och sjövägar öppna för handelstrafik bör vara prioriterad och tillkännager detta för regeringen.

Säkerhetsläget

Sveriges närområde har de senaste åren blivit mer osäkert och oförutsägbart. Den ryska aggressionen mot Ukraina utgör en definitiv vattendelare och utmanar hela den europeiska säkerhetsordningen. Den illegala annekteringen av Krim visar att den ryska tröskeln för att använda militärt våld har sänkts och att Ryssland inte respekterar självständiga staters gränser. Det ryska agerandet i Ukraina är också en tydlig markering mot Nato och EU. Ryssland använder traditionell maktpolitik som blandar subversiva metoder som informationskrigföring, propaganda, cyberkrigföring uppbackade av konventionell och nukleär militär makt.

Som ett resultat av det ryska agerandet och de förnyade stormaktsambitionerna har Sveriges militärstrategiska läge blivit av mer central betydelse. Östersjön är viktig både när det gäller handelsvägar till och från alla stater i regionen, och som arena för att ta emot och ge militär hjälp. I Sverige har Gotlands betydelse betonats. Även Arktis betydelse blir större i och med klimatförändringarna som kan göra det mer ekonomiskt lönsamt att utvinna naturresurser i området samt att nya handelsvägar öppnas som ett resultat av smältande havsisar.

Till den problematiska utvecklingen i Sveriges närområde måste även läggas den oroande utvecklingen i Mellanöstern och Nordafrika där allt fler stater drabbas av sönderfall, radikaliserings och terrorism. Det har betydelse även för Sveriges säkerhet.

Dessutom innebär klimatförändringarna och kampen om resurserna en långsiktig utmaning som även kommer att påverka vårt närområde direkt eller indirekt. Det gäller såväl de konflikter som kan komma i dess spår som de påfrestningar som ett förändrat klimat kommer att innebära för Sveriges krisberedskap, något som Sverige fick en pålagsam påminnelse om i samband med den stora skogsbranden i Västmanland sommaren 2014.

Försvarsuppgörelsen

För att ta ansvar för Sveriges försvar och säkerhet ingick Moderaterna, Centerpartiet och Kristdemokraterna i april 2015 försvarsuppgörelsen med Socialdemokraterna och Miljöpartiet. Den anger inriktningen för försvaret under perioden 2016–2020 och innebär ett långsiktigt ansvarstagande för försvarets framtida operativa förmåga. Försvaret tillförs 10,2 miljarder extra under den aktuella perioden. Riksdagen tog i juni det formella försvarsbeslutet som bekräftar uppgörelsen och innebär startskottet för dess genomförande.

Försvarsuppgörelsen ska ses som ett trendbrott och är en viktig signal till omvärlden att Sverige satsar på att stärka försvarsförmågan i en osäker tid. Det faktum att drygt 70 procent av riksdagen står bakom uppgörelsen borgar för hållbarhet och långsiktighet i försvarsbeslutet. Dess genomförande kommer även att följas upp av en särskild försvarsgrupp bestående av representanter från de partier som ingått uppgörelsen.

Försvarsuppgörelsen innehåller bland annat tre särskilda prioriteringar – satsning på försvarets basplatta, förstärkning Gotland och en stärkt ubåtsjaktsförmåga. I övrigt utgår åtgärderna i uppgörelsen ifrån de fem prioriteringar som Försvarmakten själv angav för att stärka Sveriges försvar här och nu. Slutligen innefattar uppgörelsen viktiga utredningar om en hållbar personalförsörjning, framtidens materielförsörjning och materielanskaffningar samt den om Sveriges internationella försvarssamarbeten och medlemskap, inklusive Nato.

Efter försvarsuppgörelsen

Försvarsuppgörelsen är ett första viktigt steg för att stärka försvaret i en osäker tid. Vi ser dock inga tecken på att säkerhetsläget i Sveriges närområde kommer att förbättras, snarast tvärtom. Konflikten i Ukraina har permanentats och Ryssland agerar fortsatt offensivt i Östersjöregionen.

Hybridkrigföringen innebär en ny utmaning för försvaret med användandet av civila och militära verktyg tillsammans. Därför måste vi fortsatt stärka förmågor som det psykologiska försvaret och vår cyberförmåga, men även bli bättre på att samordna civila och militära förmågor. Perioden bortom 2020 innebär stora utmaningar när det gäller materielbehov som kräver stora ekonomiska resurser.

Försvarsuppgörelsen innebär ingen slutpunkt i försvarspolitiken utan istället en startpunkt för att stärka det svenska försvaret. Moderaterna ser även arbetet för ett svenskt Natomedlemskap som en huvuduppgift kommande år. Ska vi på allvar kunna påverka Sveriges säkerhet i positiv riktning är ett svenskt Natomedlemskap helt centralt.

En ny krigföring

Konflikten i Ukraina har inte bara utgjort en stor utmaning för den europeiska säkerhetsordningen. Den har också inneburit en provkarta på vilka medel som den moderna krigföringen inbegriper. Den ryska taktiken inkluderade ett integrerat användande av specialförband, elektronisk krigföring och snabb rörlighet kombinerat med en utstuderad informationskrigföring där Ryssland förnekade inblandning.

För att möta denna utveckling måste en lång rad, både civila och militära, funktioner stärkas och dessutom måste helheten beaktas för att dessa åtgärder ska kunna samordnas och användas så effektivt som möjligt.

Psykologiskt försvar

Den psykologiska krigföringen kanske är den mest slående delen i den nya krigföringen. Informationskrigföring var ett viktigt redskap för båda sidor under det kalla kriget, men de senaste årens utveckling har visat hur viktig kampen om sanningen är – kanske viktigare än någonsin i ett modernt informationssamhälle. Idag används egna kanaler för att öppet få fram den egna verklighetsbeskrivningen, men planterade nyheter och påverkansarbete genom andra kanaler är lika betydelsefullt för den med mörka avsikter.

Vi måste kunna hantera alla dessa utmaningar och ha förmågan att snabbt agera för att identifiera och bemöta påverkanskampanjer och desinformation, men även ha förmågan att snabbt kunna komma ut med trovärdig information själva, inte minst i händelse av ett krisläge. Förmågan till ett aktivt psykologiskt försvar är något som bör beaktas. Moderaterna gör därför en extra satsning på det psykologiska försvaret i anslaget för utgiftsområde 6.

Samordningsansvaret kring det psykologiska försvaret ligger i dag hos Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), men flera andra aktörer har det praktiska ansvaret. Den nya situationen kräver att Sverige behöver ta ett helhetsgrepp kring det psykologiska försvaret. Därför ska Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) ges ett utredningsuppdrag att se över möjligheten att återupprätta det psykologiska försvaret som en myndighet.

Cyberförsvar

En central aspekt av informationssamhället och den moderna krigföringen är ett lands förmåga att försvara it-systemen, men även möjligheten att kunna slå mot en eventuell motståndares. I princip alla samhällets vitala funktioner och flöden är idag beroende av it-system vilka är uppkopplade mot internet. Det gör att ett svenskt trovärdigt cyberförsvar är en grundläggande del i Sveriges försvarsförmåga.

Cyberhoten kan komma från andra stater såväl som terrororganisationer, organiserad brottslighet och enskilda individer. Förekomsten av cyberhoten ökar exponentiellt och allt fler länder utvecklar såväl sina defensiva som offensiva kapaciteter. Just allvaret och möjligheten att orsaka stor skada tillsammans med potentialen att kunna slå från långt håll gör att förmågan till cyberkrigföring av många karaktäriseras som en form av massförstörelsevapen.

Sverige måste ha ett trovärdigt cyberförsvar inklusive en aktiv cyberförmåga. Det gör att nationella strategier för cybersäkerhet kontinuerligt tas fram och utvecklas. Den aktiva cyberförmågan kräver också att det tas fram en svensk cyberdoktrin. Utgångspunkten för en sådan doktrin ska vara att Sverige har en aktiv cyberförmåga, men tydligt deklarerar att vi inte kommer att vara först med att använda den.

Underrättelseförmåga

Förmågan att snabbt kunna få en bild av omvärldsläget, men även kunna göra relevanta analyser av förväntade möjligheter, är mycket viktig i den moderna konfliktmiljön. Det ger fler handlingsalternativ och förmågan att kunna sätta in åtgärder i ett tidigt skede av en kris. I en allt mer föränderlig värld där utvecklingen går allt snabbare med mer mångfacetterade hot blir behoven av en väl fungerande underrättelse allt viktigare.

Utvecklingen i Ukraina, och särskilt den ryska annekteringen av Krim 2014, visade att inte ens de mest avancerade underrättelsetjänsterna i världen lyckades se tillräckligt med tecknen för att förutse händelseförloppet. Generellt kan flera länder vittna om att

man haft information eller uppgifter i sina system, men antingen saknades förmågan att knyta ihop dem eller så nådde inte viktig information fram till rätt nivå eller rätt beslutsfattare.

Därför bör det tas ett helhetsgrepp för att undersöka hur vi ytterligare kan stärka underrättelseförmågan i Sverige. Det handlar bland annat om att se på om dagens myndighetsstruktur är optimal för bästa effekt, hur samverkan mellan militära och civila resurser kan bli bättre, hur samverkan med andra nationer ser ut och hur man säkerställer att rätt information inklusive analys når rätt beslutsnivå i tid. Samtidigt bör ett rättssäkert skydd för personlig integritet fortsatt beaktas.

Specialförband

Specialförband kan användas för en lång rad varierade uppgifter och kan agera autonomt bakom fiendens linjer. Uppgifterna kan till exempel röra sig om fritagningsoperationer, bekämpa mål av stor betydelse eller att inhämta kritiska underrättelser. Användandet av specialförband har ökat på senare år och därmed även behovet av att kunna möta det asymmetriska hot de utgör.

Förmågan att möta asymmetriska hot kan antingen vara en militär eller en polisiär uppgift beroende på de faktiska omständigheterna. Exempelvis är terrorism utförd utan anknytning till en annan stat en polisiär uppgift att ingripa mot. Är det däremot möjligt att avgöra att det är fråga om statsterrorism kan en sådan terroristaktion ses som ett led i ett väpnat angrepp mot riket och utgör därmed en uppgift för Försvarmakten.

Det är en viktig förmågehöjande faktor att det sker ett intimt kompetens- och erfarenhetsutbyte mellan specialförbanden och Nationella insatsstyrkan också i samband med skarpa insatser. Mot bakgrund av detta kan maximal förmåga ändå uppnås i det enskilda fallet trots att Polisens och Försvarmaktens uppgifter är tydligt avgränsade.

Totalförsvaret

För att Försvarmakten ska kunna agera med full effekt krävs det att såväl det militära som det civila försvaret interagerar inom ramen för det som kallas totalförsvaret. Detta samspel har blivit viktigare i den moderna konfliktmiljön. Sedan kalla krigets slut har totalförsvaret mer eller mindre avvecklats och planeringen för dess verksamhet har legat nere. Dock gäller fortfarande stora delar av regelverket för totalförsvaret.

I försvarsuppgörelsen ingår att återuppta planeringen för totalförsvaret. Det är positivt att det nu sker. I Moderaternas budgetförslag ingår också att resurserna till det civila försvaret som del av totalförsvaret stärks. Det finns mycket att göra på området då såväl våra samhällen som krigföringen har förändrats sedan kalla krigets slut. Till exempel vilar samhällets funktionalitet idag i större utsträckning på privata och enskilda aktörer som sitter på resurser och sköter driften av vital infrastruktur. Dessutom finns det inte längre lager av till exempel drivmedel och livsmedel, utan samhället är mer beroende av dagliga flöden.

Allt detta kräver att vi tänker nytt kring hur vi organiserar ”det nya totalförsvaret”. Det behöver göras en inventering av de resurser och processer som finns, vem som är ansvarig och hur de på bästa sätt kan organiseras inom ramen för det civila försvaret och totalförsvaret för att kunna fungera optimalt i händelse av kris eller konflikt.

Internationella exempel bör beaktas i det arbetet.

Personalförsörjning

Personalen är Försvarsmaktens främsta resurs och myndigheten är idag en av landets största ungdomsarbetsgivare. Samtidigt är en hållbar personalförsörjning en av de största utmaningarna för försvaret. Försvarsmakten ska vara en attraktiv arbetsgivare dit kompetenta människor söker sig och vill stanna för att kunna utvecklas i sin profession. Det kräver goda villkor för anställningarna och ett bra meritvärde vid avslutad anställning, men inte minst en meningsfull vardag där fokus ligger på kärnuppgiften.

Frivilligheten är grunden i det svenska försvarets personalförsörjning. Den möjliggör att vi kan ha välövade och kompetenta soldater och sjömän i förband som hålls samman över tid och som kan användas såväl för försvaret av Sverige som i internationella insatser. Värnplikten är vilande och kan aktiveras vid behov. Utredningen om försvarets personalförsörjning, inklusive blandsystem av frivillighet och värnplikt som i Danmark och Norge, kommer att tillföra viktig kunskap för framtiden. Vid ett ytterligare försämrat säkerhetsläge kan det finnas behov av att skala upp numerären. Då måste vi vara förberedda att agera och ha kunskap om de alternativ som står till buds.

Rekryteringen av frivilliga till försvaret har under de gångna åren fungerat väl. Det har funnits flera sökande per plats till den grundläggande militära utbildningen (GMU). Den huvudsakliga utmaningen har snarast legat i att de som anställts i försvaret har avslutat sin anställning i förtid. Det skapar problem i form av vakanser, ökade kostnader och att

tiden för att fasa ut samtliga krigsplacerade värnpliktiga ur krigsorganisationen skjuts på framtiden.

Ett svar på detta är, att som nu sker i försvarsbeslutet, förändra grundutbildningen där GMU:er slås samman med befattningsutbildningen och där de som genomgått utbildningen kommer att krigsplaceras. Men utöver detta måste Försvarsmakten fortsatt arbeta med incitament för att skapa attraktivitet i att ta en anställning i försvaret.

Incitamenten kan till exempel innefatta ekonomiska premier efter en viss tid av anställning, utbildningscheckar, möjlighet till vidareutbildning i anställningen, tillgång till bostäder eller mer civil utbildning mot slutet av anställningen. Det är dessutom centralt att officerare, soldater och sjömän får ägna sig åt det som är kärnuppgiften i deras anställning. Att Försvarsmakten fortsätter arbetet med att ytterligare vässa helheten i anställningen för att kunna attrahera rätt kompetens på en konkurrensutsatt arbetsmarknad.

En förutsättning för en hållbar personalförsörjning över hela landet är en god bostadsförsörjning – både för dem som genomför den grundläggande militära utbildningen (GMU) och för dem som genomgår befäls- och officersutbildning. Vi vill att Försvarsmaktens behov särskilt ska beaktas i det kommunala bostadsförsörjningsansvaret och i länsstyrelsernas ansvar för analys och uppföljning av bostadsförsörjningen och dess planering.

För att rekryteringen fortsatt ska vara framgångsrik och att underlaget för rekryteringen ska vara så brett som möjligt finns fortfarande en del att göra. Vi vill peka på möjligheten att genom mobila rekryteringskontor kunna marknadsföra anställning i Försvarsmakten. Detta är särskilt viktigt för att kunna nå befolkningen på landsorten och dem som bor där det inte finns någon naturlig koppling till försvaret som till exempel ett regemente eller en hemvärnsgrupp.

Under alliansregeringen togs de första stegen för att skapa en sammanhållen veteranpolitik. Några av åtgärderna som genomfördes var förstärkt uppföljningsansvar för Försvarsmakten efter genomförd insats, kontaktpersoner för anhöriga på Försvarsmakten och att en särskild veterandag med statsceremoniell status infördes. I den veteranutredning som presenterades 2014 finns ytterligare förslag som syftar till att stärka stödet för veteranerna och ge dem det erkännande de förtjänar för insatser i rikets

tjänst. Bland annat pekas på behovet av en veteranmyndighet med samordningsansvar. Det är viktigt att Veteranutredningens förslag nu blir verklighet.

Officersutbildningen är ett annat område där det finns utmaningar som måste lösas. Försvarsmakten konstaterar att man på sikt kommer att få problem med att uppfylla målen för antalet officerare. Få sökande till officersutbildningen har varit ett problem de senaste åren och i årets sluttester till utbildningen var det många sökanden som föll bort i urvalsprocessen. Försvarsberedningen har pekat på vikten av fler vägar till officersyrket och en mer flexibel utbildning för att komma till rätta med problemen.

När det gäller reservofficerare finns det idag en diskrepans mellan inriktningen att kategorin ska fylla en viktig roll i försvaret och det faktum att användandet av reservofficerare har minskat. Även här krävs mer arbete för att uppnå målsättningen.

Internationella insatser

Det finns ett antal utmaningar vi står inför i de internationella insatserna. Det handlar om var, i vilken kontext och med vem som Sverige ska göra internationella insatser, men även om hur vi blir bättre på samverkan mellan civila och militära delar för att skapa långsiktighet och hållbarhet.

Nato är i dag den enda organisationen med en global förmåga att genomföra krishantering. Sverige har vid flera tillfällen deltagit i Natoinsatser. Det har varit värdefulla insatser som har bidragit till fred och säkerhet och där de svenska bidragen fått beröm av övriga länder. Sverige bör även i fortsättningen samverka med Nato i internationella insatser.

Det finns också ett värde i att bidra till FN-ledda insatser. Genom att delta i dessa bidrar Sverige till att höja kompetensen i FN-insatsen och ge den en större legitimitet. För närvarande deltar Sverige i den FN-ledda insatsen i Mali.

Insatsen i Afghanistan var en ögonöppnare för många när det gäller vikten av att ha både säkerhetsskapande militär närvaro och långsiktigt utvecklingsbistånd. Utan säkerhet – ingen utveckling, utan utveckling ingen långsiktig säkerhet. Detta är viktigt att beakta i framtida svenska internationella insatser.

Sverige fortsatt ska ha en ambition att bidra till internationella insatser. Därmed bidrar vi till internationell fred och säkerhet, samtidigt som vi stärker vår egen försvarsförmåga.

Materiel

Tillgången till modern materiel är en avgörande faktor i moderna konflikter. Standarden på den materiel som Sveriges försvar har tillgång till håller överlag god internationell nivå. Men den tekniska nivån och vapensystemens relevans är en färskvara och Sverige står inför ett antal kostnadsdrivande materielanskaffningar, särskilt bortom 2020. Det får inte glömmas bort i ett läge när fokus ligger på höjd försvarsförmåga här och nu.

I ljuset av den ökade oron i Sveriges närområde och det faktum att incidenter i Östersjöregionen numera tillhör vardagen behöver Sverige öka sin tröskelförmåga. Därför är det viktigt att till exempel förslagen att anskaffa fler Jas Gripen E och ytterligare en ny ubåt blir verklighet. Förmågan till långräckviddig bekämpning är dessutom viktig och skulle dessutom lägga en ny förmåga till försvarets existerande verktyg och bör vara en prioriterad materiel fråga nästa mandatperiod.

Det ger möjligheten att slå mot en eventuell angriparens fasta anläggningar och på så sätt försvaga anfallskraften mot Sverige. Vapensystemen kan användas på flygplan och båtar och det svenska Jas Gripen-systemet har redan testats för att kunna bära så kallade kryssningsrobotar. Robotarna kan anskaffas av såväl europeiska som amerikanska leverantörer.

Behovet tydliggörs också av Försvarsmaktens bedömning att trots de satsningar som görs på försvaret så minskar Försvarsmaktens operativa förmåga relativt den utveckling vi ser i närområdet, den trenden blir än tydligare bortom 2020.

För att långsiktigt hantera de stora utmaningarna som materieförsörjningen innebär ingår en utredning i försvarsuppgörelsen som ska se över de utmaningarna. Utredningen ska utarbeta förslag till hur materieförsörjningen kan prioriteras och effektiviseras och därmed hur den operativa förmågan ska kunna säkras och utvecklas efter 2020. Det innebär att betydande ökningar av försvarsutgifterna står för handen bortom 2020.

Utöver att det nu sker en översyn av de framtida anskaffningarna måste processen kring materielinvesteringarna ses över. Flera utvärderingar av den processen har pekat på

riksdags och regerings behov av att fokusera på den strategiska utblicken, snarare än att ta ställning till detaljfrågor.

En utredning som ska ta till vara på de synpunkter som bland andra Ekonomistyrningsverket och Statskontoret har framfört har nu tillsatts som ett resultat av försvarsbeslutet. I sammanhanget är det viktigt att beakta det önskvärda i att riksdag och regering får möjligheten att fatta strategiska långsiktiga beslut genom att varje mandatperiod få ta ställning till en långsiktig plan för materielinvesteringarna.

För att kunna ge Försvarsmakten tillgång till relevant materiel som ger operativ effekt här och nu utvecklade alliansregeringen, som en del av försvarsreformen, en ny prioritering. Den innebär att vidmakthålla materiel i den mån det är relevant och att nyanskaffning i första hand ska ske genom att köpa färdigutvecklad materiel och i sista hand egenutveckla i Sverige.

Prioriteringen är framtagen för att undvika de långa ledtider som egenutveckling av materiel medför. Dessvärre har en del utvecklingsprojekt, som exempelvis Helikopter 14, drabbats av allvarliga och utmanande långa leveranssvårigheter. Det finns därför behov av att se över upphandlingskompetensen hos försvarsmyndigheterna.

Logistik

En väl fungerande logistik är viktig för att försvaret ska kunna lösa sina uppgifter såväl i freds- som krigstid. Försvarslogistiken inbegriper allt från service och reservdelar till att säkra tillgången på personlig utrustning till sjukvård. De senaste åren har den svenska försvarslogistiken genomgått en stor förändring, vilken var resultatet av en bred politisk uppgörelse i riksdagen.

Erfarenheterna hittills pekar dock på att det är svårt att uppnå de effektiviseringsvinster som uppställts. Dessutom finns det frågetecken om effektiviseringarna alltid görs utifrån ett helhetsperspektiv där man har Försvarsmaktens operativa förmåga i fokus.

I de utredningar som gjorts om försvarslogistiken de senaste åren har det förts fram tankar på att privata aktörer skulle kunna sköta delar av logistiken. Det vill säga så kallade OPS-lösningar där staten ingår ett partnerskap med privata aktörer i det aktuella projektet. Fördelen med detta är att man då skulle få en ännu klarare rollfördelning där Försvarsmakten är beställare och har tydliga avtal där mandat och ansvarsutkrävande är

definierat. I flera av de utredningar som gjorts konstateras också att det finns flera internationella exempel på framgångsrika OPS-lösningar.

Försvarsindustrin

Sverige har i dag en livskraftig försvarsindustri som bidrar till att stärka Sveriges säkerhet och som utgör en viktig högteknologisk bransch i industri-Sverige. Cirka 30 000 människor är direkt sysselsatta i den svenska försvarsindustrin, och betydligt fler om man räknar in underleverantörerna. Det är viktigt att dessa företag även fortsatt får möjlighet att verka under goda förutsättningar.

Det statliga exportfrämjandet är en förklaring till att den svenska försvarsindustrin klarat omställningen på ett bra sätt från produktion för den inhemska marknaden till ett ökat exportfokus. Under alliansregeringen inrättades Förvarsexportmyndigheten (FXM) som bidragit till ökad transparens och en tydlig åtskillnad mellan upphandling av krigsmateriel för Försvarsmaktens behov och exportfrämjande. Den nuvarande regeringen har tyvärr tagit beslutet att avveckla FXM.

Det är viktigt med ett tydligt regelverk samt stor öppenhet och transparens kring exporten av försvarsmateriel. Utgångspunkten för export är att slå vakt om svensk försvarsförmåga och säkerhet. Det handlar om att kunna dela kostnader med andra samt långsiktigt säkra både produktionskapacitet i landet, tekniskt kunnande och kompetens.

Framtidens försvarsindustri går i allt högre utsträckning mot att civil teknik integreras i militär teknik. Nya förmågor som cyberförsvar, rymdteknik, nanoteknik och autonoma system kräver en mycket hög teknologisk nivå samtidigt som tekniken i existerande plattformar även blir mer avancerad. För att kunna leverera bra och konkurrenskraftiga produkter och tjänster kommer det vara avgörande att svensk försvarsindustri kan följa med i den utvecklingen.

Vi måste bli bättre på att främja svensk högteknologisk försvarsindustri i en tid när anslagen till forskning och utveckling sjunker. Ett sätt att göra detta är att öka möjligheten för innovationsupphandling av försvarsmateriel. Innovationsupphandlingen innefattar dels upphandling som sker på ett sådant sätt att den inte utesluter nya lösningar, så kallad innovationsvänlig upphandling, dels upphandling av innovation, det vill säga upphandling av framtagande av nya lösningar som ännu inte finns på marknaden.

Hemvärn och frivilliga

Hemvärdnet utgör i dag drygt 40 procent av krigsorganisationen och finns i hela landet. Det är en viktig resurs som bidrar genom att bland annat försvara flyg- och marinstridskrafternas basområden och viktig infrastruktur. I fredstid gör Hemvärdnet även insatser för att stödja det civila samhället vid kriser.

De senaste åren har Hemvärdnet genomgått en omvandling som har inneburit en stor positiv förändring. Medelåldern sjunker, utrustningen och uppgifterna blir mer avancerade samt att högre krav ställs och det genomförs fler övningar. Hemvärdnet har i dag en stor bredd av olika förmågor som bidrar till att höja försvarets operativa effekt. I försvarsuppgörelsen ingår att Hemvärdnet, med de nationella skyddsstyrkorna, tillförs granatkastare och bataljonsledningsförmåga.

Hemvärdnet bör fortsätta att utvecklas mot mer kvalificerade uppgifter i framtiden. Det finns flera områden där Hemvärdnet kan bidra till en höjd operativ förmåga för försvaret, inte minst mot bakgrund av de nya hoten mot samhället. Vidare är det också viktigt att de officerare, soldater och sjömän som lämnar sina anställningar erbjuds plats i Hemvärdnet för att deras kompetens även fortsatt tas tillvara.

De frivilliga försvarsorganisationerna har över 400 000 medlemmar och skapar folkförankring för försvaret samtidigt som man genomför utbildningar som är till gagn för både försvaret och krisberedskapen. Organisationerna innehåller en stor bredd av människor och kompetenser som kommer från olika delar av samhället.

Frivilligorganisationerna bedriver idag en bra verksamhet på flera sätt. Det gäller till exempel deras ungdomsverksamhet som bidrar till att öka intresset för försvaret hos grupper som annars är svåra att nå. Dessutom är utbildningsverksamheten, tillsammans med att bemanna positioner i Hemvärdnet, en viktig del i deras arbete. Det är önskvärt att även frivilligorganisationerna i ökad utsträckning kan fånga upp tidigare försvarsanställda för att utnyttja deras kompetens som instruktörer.

När det gäller de frivilliga försvarsorganisationerna och krisberedskapen finns även här en stor utvecklingspotential. Det handlar om att organisationerna kan bidra till att skapa en medvetenhet om risker i samhället och vilka förutsättningar som finns att hantera dem. De frivilliga resursgrupperna är ett bra exempel på samarbete med kommunerna för att kartlägga kompetenser som kan vara viktiga att förstärka samhällets resurser med

vid en kris. Frivilligorganisationerna utgör även en viktig del i det civila försvaret där planeringen nu återupptas.

Krisberedskap

För att kunna möta risker och hot ska Sverige ha en god krisberedskap. Vi ska ha en både bred och uthållig förmåga att kunna hantera dagens och framtidens utmaningar. Det är viktigt att vi lär oss av tidigare kriser och använder de lärdomarna för att bättre kunna möta nya kriser.

Den utredning som analyserade den stora skogsbranden i Västmanland 2014, identifierade allvarliga brister när det gäller såväl det förberedande arbetet som i själva hanteringen av branden. Slutsatserna i utredningen ställer viktiga frågor om den svenska krisberedskapen. Utredaren pekar också på några konkreta områden där det finns en förbättringspotential. Utredaren ser behovet av en nationell och gemensam ledningsmodell som alla aktörer känner till och kan arbeta efter och föreslår en övergripande beslutsprincip som fungerar även när underlaget är ofullständigt. Slutligen framhålls vikten av en bättre civil-militär samordning för att kunna utnyttja de resurser som finns i försvaret.

Ansvarsprincipen ska fortsatt vara grunden i svensk krisberedskap, men det finns ett behov av att se över hur ledning och samverkan kan fungera bättre vid större händelser.

För att bättre kunna hantera nationella kriser som den stora skogsbranden 2014 krävs åtgärder för att förtydliga styrning samt tillgången på resurser och kompetens. MSB är i dag en myndighet som sitter på stor kompetens, men myndighetens verksamhet är för omfattande. Det bör därför göras en översyn av myndighetens verksamhet med särskilt fokus på förmågan till nationell krishantering.

För att stärka den civil-militära samverkan bör Försvarmaktens fyra regionala staber ges ett utökat mandat och organiseras så att deras struktur matchar länsstyrelsernas. Genom att ge staberna i uppdrag att genomföra en integrerad planering med länsstyrelserna skulle försvarets resurser snabbare och bättre kunna komma till användning.

Flödessäkerhet är en viktig del i den svenska krisberedskapen. Det gäller allt från energi och livsmedel till elektronisk kommunikation och drivmedel. MSB har ett viktigt ansvar i att analysera hoten mot olika flöden och föreslå förbättringar. Den av

Försvarsberedningen föreslagna utredningen om ambitioner avseende säkerhet för samhällsviktig infrastruktur och försörjningssäkerhet vid extraordinära händelser måste komma till stånd. Det är även viktigt att se över hur Försvarsmakten kan bidra till en ökad flödessäkerhet såväl i Sveriges närområde som internationellt.

Hans Wallmark (M)

Lena Asplund (M)

Jan R Andersson (M)

Lotta Olsson (M)

Dag Klackenbergl (M)

Annicka Engblom (M)

Anders Hansson (M)

Mats Green (M)